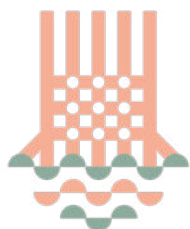

**TURYSTYCZNY RAJD SAMOCHODOWY
Z OKAZJI DNIA KOBIEC 2024**
TURYSTYCZNE SAMOCHODOWE MISTRZOSTWA OKRĘGU BYDGOSKIEGO PZM
2024 - RUNDA 2.
TURYSTYCZNY PUCHAR GRUDZIĄDZA 2024 - RUNDA 1.

GRUDZIĄDZ, dn. 9.03.2024r.

FLIS
MUZEUM
HANDLU
WIŚLANEGO

Muzeum Handlu Wiślanego jest nową przestrzenią ekspozycyjną Muzeum im. ks. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu. Jego siedzibą są dwa zabytkowe spichlerze nr 33 i 35 z XVI-XVII w., wyremontowane w latach 2020-2021 z przeznaczeniem na nowy oddział muzealny. Warto zaznaczyć, że obiekty te wchodzą w skład zespołu 26 spichlerzy, który w 2017 r. otrzymał tytuł Pomnika Historii i trafił na listę Pomników Historii Prezydenta RP.

WIŚLA - ARCHEOLOGIA I ETNOGRAFIA

Ideą przewodnią ekspozycji, prezentowanej w Muzeum Handlu Wiślanego, jest ukazanie w możliwie szerokim aspekcie historycznym i kulturowym, przebiegającego przez Grudziądz szlaku wiślanego, jako traktu handlowego. Jest to jednocześnie opowieść o ludziach i mieście, które wyrosło nad brzegiem królowej polskich rzek: począwszy od prezentacji ukazującej formowanie się koryta Wisły, poprzez ślady pierwszej działalności człowieka, aż po aspekty związane ze specyfiką wiślanej żeglugi. Wystawa przedstawia podstawowe typy jednostek pływających, rozmaite towary, które spławiano rzeką, a także profesje związane z handlem wiślanym. Prezentując wybrane zabytki, tworzona jest narracja o specyfice pracy grup zawodowych, bez których udziału wymiana handlowa wzdłuż Wisły nigdy nie przyjęłaby tak znaczącego kształtu, a przepływ dóbr i środków finansowych byłby niemożliwy. Przygotowana wystawa jest wreszcie opowieścią o świecie ludzkich wierzeń, obaw i przekonań. Ekspozycja ukazuje także Wisłę jako fenomen kulturotwórczy, stwarzającą możliwość poznawania nowych miejsc, o których pamięć przenoszono w regiony stałego zamieszkania.

W przestrzeniach wystawienniczych Muzeum Handlu Wiślanego mamy okazję poznać Wisłę jako rzekę, która oprócz pełnienia funkcji komunikacyjnej i handlowej, dostarczała okazji do zimowych i letnich rekreacji. Tak zaprezentowana rzeka jawi się zatem nie tylko, jako fenomen geograficzny, historyczny i ekonomiczny, ale także, jeśli nie przede wszystkim, jako fenomen kulturowy.

Początki Grudziądza

Pierwsze ślady osadnictwa w okolicach dzisiejszego Grudziądza sięgają już czasów prehistorycznych, jednak były to najczęściej nietrwałe obozowiska. W wczesnym średniowieczu na tych terenach pojawili się Słowianie, a pozostałości osady tejże ludności odnaleziono na grudziądzkim wzgórzu zamkowym. Dogodna lokalizacja wzniesienia sprawiła, że w kolejnych wiekach na jego wierzchołku rozwinął się obronny gród. Pierwsze

TURYSTYCZNY RAJD SAMOCHODOWY Z OKAZJI DNIA KOBIECI 2024

TURYSTYCZNE SAMOCHODOWE MISTRZOSTWA OKRĘGU BYDGOSKIEGO PZM
2024 - RUNDA 2.

TURYSTYCZNY PUCHAR GRUDZIĄDZA 2024 - RUNDA 1.

GRUDZIĄDZ, dn. 9.03.2024r.

pisane dokumenty ilustrujące przeszłość Grudziądza pojawiły się dopiero w XIII wieku. Okres ten stanowi nowy etap dziejów grodu i wiąże się z misyjną działalnością biskupa Chrystiana oraz przekazaniem tych ziem Krzyżakom. Zakonnicy spod znaku czarnego krzyża powołali w Grudziądzu komturę, czyli ośrodek lokalnego zarządzania. Siedziba komtura oraz całego krzyżackiego konwentu wymagała odpowiedniego gmachu, zatem od połowy XIII w. rozpoczęto budowę zamku, który oprócz funkcji obronnej warowni stanowił też polityczny manifest podkreślający wielkość zakonu krzyżackiego. Nieopodal zamku zaczęła rozwijać się osada targowa, będąca załącznikiem miasta.

Rok 1291 zapisany jest w annałach grudziądzkich dziejów jako przełomowym, gdyż od tego czasu możemy określać Grudziądz mianem miasta. W tym właśnie roku nadano akt lokacyjny, co wiązało się z uregulowaniem miejskiej tkanki - wytyczeniem rynku, wyznaczeniem ulic oraz budową murów broniących miasta.

Od ok. XIV w. grudziądzcy mieszkańcy zaczęli wykorzystywać linię murów obronnych od strony zachodniej i dobudowali do nich pierwsze magazyny, który były powiększane i zastąpiły miasto od strony Wisły. Wysoka kurtyna spichlerzy przejęła funkcje obronne, dlatego wszelkie otwory okienne pozostały niewielkie i ledwo doświetlały wnętrza budynków. Budowa spichlerzy wiązała się przede wszystkim ze znaczącą rolą, jaką Grudziądz zaczął odgrywać w handlu zbożem.

SPICHLERZE GRUDZIĄDZKIE

Zwiedzając Muzeum Handlu Wiślanego zapoznajemy się również z historią grudziądzkich spichlerzy, które zaczęto budować w latach 40. XIV w. Pierwszy znany dokument, który o nich wzmiankuje, pochodzi z 1365 r.

Kolejna sala ekspozycyjna na kondygnacji (poziomie) -1 przybliży historię grudziądzkich spichlerzy oraz ich rolę w rozwoju handlu.

Na podłodze przeszklonego holu wejściowego umieszczony został plan miasta Grudziądza z XVIII wieku. Zaznaczono na nim najważniejsze budynki: wybudowany przez krzyżaków zamek, kościół farny, miejskie bramy, ratusz - stojący na środku rynku do 1851 roku oraz masywny zespół spichlerzy, na który składało się wówczas 25 budynków.

Grudziądz dysponując kilkunastoma usytuowanymi nad Wisłą magazynami pośredniczył w skupowaniu zboża z północno-wschodnich terenów ziemi chełmińskiej. Zboże i inne produkty sypkie przechowywano luzem lub w workach w spichrzach, których już w 1504 r. było piętnaście. Budowle te charakteryzowały się zwartą bryłą, stromymi dachami z trójkątnymi szczytami i niewielkimi zakratowanymi oknami. Wielokondygnacyjne grudziądzkie spichlerze zaopatrzone były w krany oraz rynny spustowe. Zboże przyływające w ładowniach wiślanych statków transportowali do spichlerzy tragarze, którzy pochodzili z najniższych warstw społecznych. W dokumentach miejskich nazywano ich "szukającymi chleba: co w pełni oddaje położenie tej grupy. Ziarno w workach wnoszono po drabiniastych schodach na odpowiednią kondygnację, gdzie je wysypywano i przechowywano luzem.

Spichlerze o nr 9 i 11 (pierwsze Od Bramy Wodnej) uznawane są za najstarsze. Przypuszcza się, że powstały w miejscu dawnego spichlerza kupca Bornwalda. Obecnie zajmowane są

**TURYSTYCZNY RAJD SAMOCHODOWY
Z OKAZJI DNIA KOBIEC 2024**
TURYSTYCZNE SAMOCHODOWE MISTRZOSTWA OKRĘGU BYDGOSKIEGO PZM
2024 - RUNDA 2.
TURYSTYCZNY PUCHAR GRUDZIĄDZA 2024 - RUNDA 1.

GRUDZIĄDZ, dn. 9.03.2024r.

przez muzeum miejskie - znajduje się tam wystawa poświęcona historii miasta. W Spichlerzach nr 13 i 15, w elewacjach od strony Wisły, zachowały się drewniane rynny do zsypywania zboża. Spichlerz pod numerem 35 połączony był malowniczym łącznikiem nad ulicą Spichrzową z hotelem Królewski Dwór. Mieściły się w nim magazyny hotelowe oraz mieszkania dla pracowników. W budynku pod nr 47 znajdziemy płaskorzeźbę z alegorią Fortuny, monogramem PC i datą 1771. Spichlerz nr 49 do XIX wieku istniał jako budynek magazynowy, od 1827 roku pełni funkcję szaletu publicznego. W XX wieku budynek zmodernizowano a I piętro użytkował Magistrat, z którym połączony spichlerz łącznikiem nad ul. Spichrzową. Spichlerz nr 55 przebudowany w XIX wieku, pełnił funkcję mieszkaniową, a w 1925 roku dobudowano taras od strony Wisły. Spichlerze wielokrotnie ulegały zniszczeniu, m.in. w czasie pożaru w 1659 roku, jaki ogarnął cały Grudziądz na skutek odbijania miasta z rąk szwedzkich oraz podczas II wojny światowej.

PIENIĄDZ

W obrocie zbożem jak i wieloma innymi towarami, nieodłącznym elementem wymiany handlowej jest od kilku wieków pieniądź. Na ekspozycji prezentowany jest krótki zarys jego dziejów i funkcję jaką pełni w handlu. Swoją wkład w rozwój praw rządzących obrotem pieniądza miał Mikołaj Kopernik, który w 1522 r. w Grudziądzu wygłosił jedną z wersji swojego traktatu o zasadach bicia monety. Ilustracją wartości pieniądza są przedstawiane przykłady siły nabywczej, cen różnych produktów, usług i wysokości pensji na ziemiach polskich począwszy od średniowiecza aż po dwudziestolecie międzywojenne.

Na wystawie prezentowane są oryginalne monety z różnych okresów historycznych, które używane były na terenach Pomorza: począwszy od krzyżackich szelągów bitych od połowy XIV w., przez szesnastowieczne grosze, trojaki, szelągi i szóstaki, talary czasów stanisławowskich, grosze i fenigi czasów pruskich, po grosze i złote czasów II Rzeczypospolitej.

HISTORIA GRUDZIĄDZKIEGO PRZEMYSŁU

Na najniższej kondygnacji muzeum zaaranżowana została przestrzeń przedstawiającą w ujęciu chronologicznym historię grudziądzkiego przemysłu.

Duże znaczenie gospodarcze miasta w okresie średniowiecza, zmałało po zniszczeniu Grudziądza w 1659 r.

Czas zaboru prusko-niemieckiego to ponowny rozkwit lokalnych zakładów i fabryk, a dobra koniunktura utrzymywała się również w II Rzeczypospolitej i trwała niemal nieprzerwanie do kryzysu gospodarczego w 1929 r.

Ważne miejsce na mapie średniowiecznego Grudziądza odgrywały młyny, a pierwszy z nich źródłowo wzmiankowany jest już w drugiej połowie XIV wieku. Istotna rola zboża jako surowca nie ograniczała się zatem do jego upłynniania w procesie handlu, ale także do jego przetwarzania na potrzeby mieszkańców miasta, zamku i ościennych miejscowości.

Do głównych gałęzi przemysłowych zaprezentowanych na wystawie należą: cech piekarski i jego wyroby, produkcja napojów alkoholowych (piw, likierów, wódek itp.) oraz wytwarzanie urządzeń używanych w rolnictwie.

TURYSTYCZNY RAJD SAMOCHODOWY Z OKAZJI DNIA KOBIEC 2024

TURYSTYCZNE SAMOCHODOWE MISTRZOSTWA OKRĘGU BYDGOSKIEGO PZM
2024 - RUNDA 2.

TURYSTYCZNY PUCHAR GRUDZIĄDZA 2024 - RUNDA 1.

GRUDZIĄDZ, dn. 9.03.2024r.

Przez pryzmat rozmaitych pamiątek z przeszłości można zapoznać się z historią największej w Prusach Zachodnich fabryki maszyn rolniczych założonej przez Augusta Ventzkiego, która stała się fundamentem znanych do dziś marki i zakładów UNIA. Także można zobaczyć pamiątki związane z browarem Kuntersztyn i browarem Sommera, których dobra sława wybiegała znacząco poza granice miasta. Można również przekonać się, że w czasach przed II wojną światową dobrą sławą na rynku mocnych alkoholi cieszyły się także wyroby przedsiębiorstwa Alojzego Ruchniewicza oraz Stanisława Bronikowskiego.

Część ekspozycji poświęcona jest młynarstwu, które rozwijało się już od czasów krzyżackich, kiedy to młyny napędzane były siłą wody płynącego w mieście cieku zwanego początkowo Rowem Młyńskim, a następnie Trynką. Już inwentarze krzyżackie wymieniają młyny zwane:

- Młynem Dolnym, który całkowicie zniszczony w trakcie II wojny światowej stał wcześniej przed Bramą Wodną w miejscu, gdzie dziś możemy zobaczyć Pomnik Flisaka, upamiętniający tradycję wiślanych splywów,
- Młynem Górnym, który stoi po dzień dzisiejszy w niemal niezmienionym kształcie od lat 80 XIX w., choć w nieco gorszej kondycji.

Część ekspozycji poświęcona jest również piekarnictwu. Warto zaznaczyć, że Grudziądzki Cech Piekarski jest jedną z najstarszych instytucji na terenie Grudziądza - o zawiązaniu się cechu piekarskiego wzmiankowano w dokumentach z roku 1355 (XIV w.).

O randze miasta, jako wiodącym ośrodkiem gospodarczym ziemi chełmińskiej, opowiada strefa poświęcona wystawom przemysłowym, które zorganizowano w Grudziądzu w: 1872, 1885, 1896 i 1925 r.

Warto wspomnieć o cieszącej się wielką popularnością ostatniej, organizowanej w "pruskim" Grudziądzu, Wystawie Rzemiosła Prus Zachodnich z 1896 r., dla której specjalnie wybudowano linię tramwajową łączącą dworzec kolejowy z ogrodem "Tivoli", gdzie odbywała się wystawa - ta linia (jej przebieg), oczywiście w rozbudowanej przez lata formie, czynna jest do dziś.

Bibliografia:

[1] Paweł Urbanowski (red.), Przewodnik po wystawie FLIS Muzeum Handlu Wiślanego, Wydawnictwo Urząd Miejski w Grudziądzu

[2] MUZEUM HANDLU WIŚLANEGO - ODDZIAŁ MUZEUM IM. KS. DR. WŁADYSŁAWA ŁĘGI W GRUDZIĄDZU, dostępność: 1 marzec 2024, dostępne w stronie Muzeum im. ks. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu:

https://mhw.muzeum.grudziadz.pl/strona-3435-muzeum_handlu_wislanego_oddzial_muzeum.html

[3] Muzeum Handlu Wiślanego FLIS nowa atrakcja na mapie Grudziądza, 9 września 2022, dostępne w stronie Informacja Turystyczna w Grudziądzu:

<https://itgrudziadz.pl/muzeum-handlu-wislanego-flis-nowa-atrakcja-na-mapie-grudziadz/>